

Lietuvos Respublikos Seimui

IŠVADA DĖL EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS TVIRTINIMO

2018 m. rugsėjo 20 d. Nr. BP-5
Vilnius

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, vykdydama Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytas biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas, toliau vadinama fiskaline institucija, atliko Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengto ir viešai 2018 m. rugsėjo 12 d. paskelbto 2018–2021 m. ekonominės raidos scenarijaus vertinimą ir parengė išvadą. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymo 9 straipsnio 6 dalies 3 punktu, fiskalinė institucija išvadą teikia Lietuvos Respublikos Seimui.

2018 m. I pusmečio duomenimis, Lietuvos ekonomikos augimas buvo subalansuotas. Jam teigiamą įtaką darė vidaus paklausa ir grynasis eksportas. Kaip ir kitose Baltijos šalyse, labiausiai prie šio augimo prisidėjo statybų sektoriaus pridėtinės vertės augimas. Aktyviai plėtojosi pramonė, prekybos, transporto ir telekomunikacinės paslaugos. Privataus vartojimo rezultatus lėmė sparčiai augęs vidutinis darbo užmokestis ir atslūgusi infliacija. Atlyginimai Lietuvoje pastaruosius metus augo sparčiau nei produktyvumas, todėl augo vienietinės darbo sąnaudos. Siekiant išlaikyti konkurencingumą – būtinos produktyvios investicijos, pereinant nuo pigia darbo jėga grindžiamo verslo modelio prie aukštą pridėtinę vertę generuojančio.

Neutralų išorės rizikos veiksnių balansą keičia neigiamas. Prie įtampos tarptautinės prekybos srityje ir išaugusios kietojo „Brexit“ tikimybės bei galimų pasaulio finansų rinkų svyravimų prisideda potenciali Turkijos finansų krizės plitimo grėsmė Europos Sąjungos valstybėms narėms ir naujai susikūrusios Italijos Vyriausybės planai vykdyti netvairią fiskalinę politiką, esant vienam aukščiausių skolos lygių Europos Sąjungoje.

Vidaus rizikos veiksniai yra daugiausiai susiję su neigiamais demografiniais pokyčiais, pajamų nelygybe ir skurdu. Tai pabrėžė ir Europos Komisija 2018 m. kovo 7 d. išleistoje šalies ataskaitoje. Nepalankias demografines tendencijas lemia ne tik neigiami gryniosios migracijos srautai, bet ir dideli mirtingumo rodikliai. Kita vertus, Lietuvos ekonomikos plėtrą vidutiniu laikotarpiu skatins vidaus paklausa, nulemta Vyriausybės sprendimų, susijusių su gyventojų pajamų didinimu bei paskatų investuoti stiprinimu, tiesioginių užsienio investicijų ir Europos Sąjungos paramos lėšomis finansuojamų investicijų

projektų įgyvendinimu. Kiti vidaus paklausą skatinantys veiksniai, nulemti įtampos darbo rinkoje, yra investavimas į veiklos automatizavimą, technologinį atsinaujinimą, inovacijas ir kitas veiklos efektyvumą ir darbo našumą didinančias priemones.

Stipresnė vidaus paklausa leidžia pagrįstai didinti 2018 m. Lietuvos realaus bendrojo vidaus produkto augimą. Palankesnė darbuotojams padėtis darbo rinkoje, nuo 2019 m. numatomas neapmokestinamojo pajamų dydžio didinimas ir dėl to išaugusios disponuojamos pajamos leidžia pagrįstai spartinti Lietuvos privataus vartojimo 2018–2019 m. augimo projekcijas. Lietuvos vartotojų 12 mėnesių lūkesčiai vertinami kaip santykinai optimistiniai ir signalizuoja, kad visuminės paklausos ciklas 2018 m. gali būti vis dar nemažėjantis.

Ataskaitoje „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ pateikta šių išvadą pagrindžianti makroekonominių rodiklių, tarptautinės aplinkos, rizikos veiksnių ir prielaidų analizė; 2018 m. I pusmečio ekonominės raidos apžvalga; A intarpe – Lietuvos ekonomikos *temperatūros* diagrama.

Lietuvos ekonomikos *temperatūros* diagrama, leidžianti stebėti makroekonominių rodiklių kaitą ir nustatyti galimų disbalansų formavimąsi, rodo nemažėjančią įtampą darbo rinkoje ir perteklinį gamybinių pajėgumų panaudojimo lygį. Iš diagramoje atrinktų aktualių statistinių rodiklių įvertintas sudėtinis indeksas rodo, kad Lietuvos ekonomika nuo 2016 m. iš lėto *šyla*. Kainų raidos tendencijos kaip ir įmonių vadovų vertinimai rodo, kad ekonomikos augimo ciklas gali būti dar nepasiekęs savo aukščiausio taško.

[Lietuvos Respublikos finansų ministerijos parengtas scenarijus yra nulemtas pasirinktų ir įvardytų prielaidų, pagrįstas esamais statistiniais duomenimis ir neprieštaraujantis ekonomikos dėsningumams. Fiskalinė institucija tvirtina 2018–2021 m. ekonominės raidos scenarijų, viešai paskelbtą 2018 m. rugsėjo 12 d. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos interneto svetainėje. Ekonominės raidos scenarijus yra tinkamas 2019 m. valdžios sektoriui priskiriamoms biudžetams rengti.](#)

Valstybės kontrolierius

Arūnas Dulkys

AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA
NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽIŠTAMI

ATASKAITA

DĖL EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS TVIRTINIMO

2018 m. rugsėjo 20 d.

Nr. BP-5-1

Lietuvai tapus visateise ekonominės ir pinigų sąjungos nare, Valstybės kontrolė nuo 2015 m. sausio 1 d. vykdo ir nepriklausomos biudžeto politikos kontrolės institucijos funkciją. Vykdydama šią funkciją, institucija atlieka Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytų taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną ir teikia išvadas (ir skelbia jas viešai) Lietuvos Respublikos Seimui, kaip laikomasi šių taisyklių.

Ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimui, Lietuvos Respublikos Vyriausybei, Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijai, Lietuvos Respublikos finansų ministerijai.

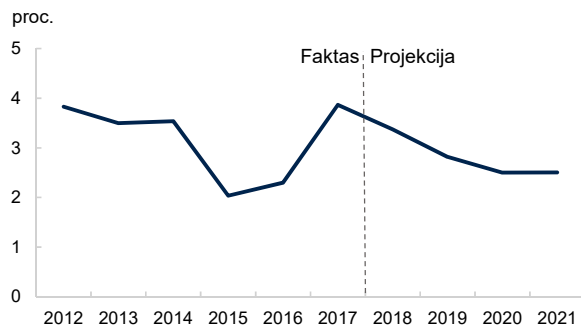
TURINYS

PAGRINDINIAI RODIKLIAI	4
2018 M. PIRMOJO PUSMEČIO EKONOMINĖS RAIDOS APŽVALGA	5
MAKROEKONOMINĖ APLINKA, RIZIKOS VEIKSNIAI IR PRIELAIDOS	7
2018–2021 M. EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMAS IR TVIRTINIMAS	12
1. 2018–2020 M. MAKROEKONOMINIŲ RODIKLIŲ PROJEKCIJOS	12
1.1. Namų ūkių vartojimo išlaidos	13
1.2. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	15
1.3. Tarptautinė prekyba	16
1.4. Bendrojo vidaus produkto defliatorius	17
1.5. Suderintas vartotojų kainų indeksas	17
1.6. Užimtumas	18
1.7. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis	19
2. 2021 M. REALAUS BENDROJO VIDAUS PRODUKTO PROJEKCIJOS	20
3. KITŲ INSTITUCIJŲ PROJEKCIJŲ PALYGINIMAS	21
EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMO TEISINIS PAGRINDAS IR METODAI	23
PRIEDAI	24
1 priedas. Santrumpos ir sąvokos	24
2 priedas. Tvirtinimo atkarpos	26

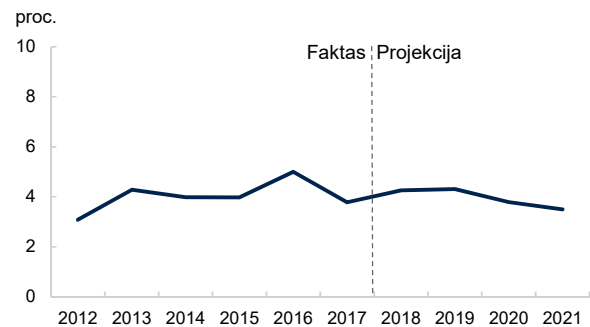
PAGRINDINIAI RODIKLIAI

Ekonominės raidos scenarijus vienu žvilgsniu

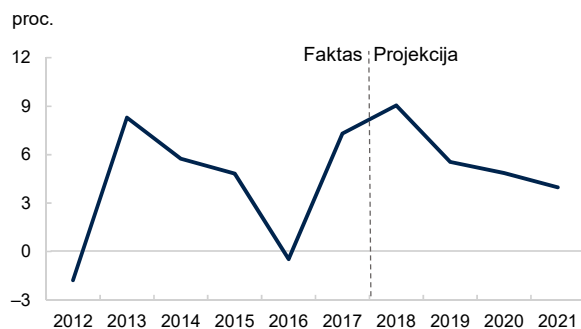
① **Realaus BVP** augimas nuosaikiai lėtės...

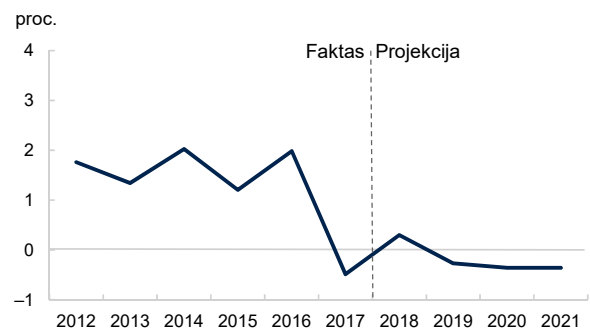
② ...nors **namų ūkių vartojimas** išliks stabiliai aukštas.

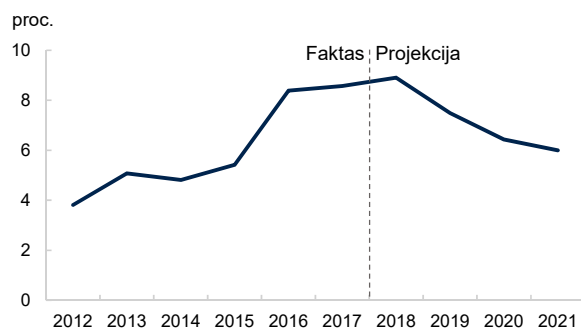
③ 2018 m. **investicijos** pasieks piką, vėliau projektuojamas augimo lėtėjimas.

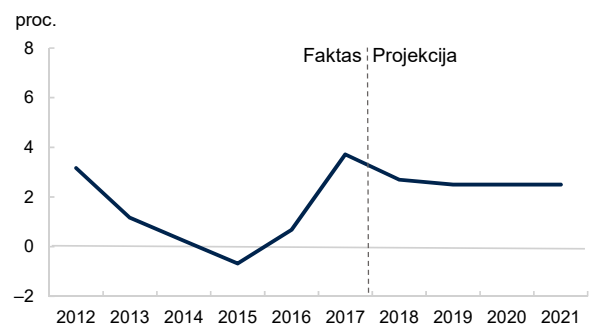
④ **Užimtųjų skaičius**, tikėtina, mažės, nes darbo jėgą paliekančių asmenų skaičius bus didesnis nei ją papildančių...

⑤ ...tai sudarys galimybes derėtis dėl didesnio **darbo užmokesčio**, ...

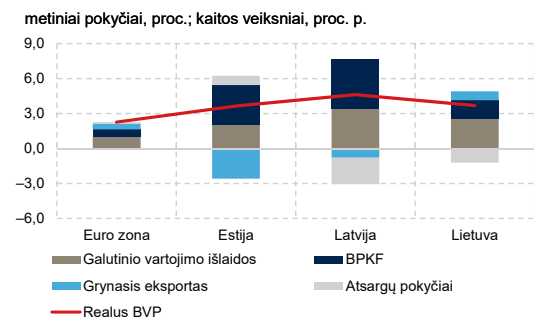
⑥ ...kurio poveikį realiai ekonomikos plėtrai sušvelnins nuosaiki **infliacija**.

2018 M. PIRMOJO PUSMEČIO EKONOMINĖS RAIDOS APŽVALGA

1. Lietuvos ekonomikos augimas 2018 m. I pusm. buvo subalansuotas, jam teigiamą įtaką darė vidaus paklausa ir grynasis eksportas. Latvijos ir Estijos ekonomikų varikliais šiuo laikotarpiu buvo tik vidaus paklausa, ypač investicijos. Grynojo eksporto įtaka BVP augimui buvo neigiama, atitinkamai 0,8 ir 2,6 proc. p. (1 pav.). Euro zonos BVP augimas buvo subalansuotas, bet perpus mažesnis nei Baltijos šalių.
2. Statybų sektorius labiausiai prisidėjo prie 2018 m. I pusm. pridėtinės vertės augimo – 14,3 proc. Neigiamas pridėtinės vertės augimas Lietuvoje buvo fiksuojamas žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės bei nekilnojamojo turto operacijų veiklose. Kitose veiklose pridėtinė vertė augo, bet lėčiau nei 2017 m. I pusm. Latvijoje ir Estijoje statybų sektorius augo sparčiau nei Lietuvoje, atitinkamai 31,8 ir 18,1 proc. (1 lentelė). Suaktyvėjimas statybų sektoriuje Baltijos šalyse yra susijęs su aukštu privataus ir komercinio nekilnojamojo turto paklausos lygiu, taip pat investicijų, finansuojamų iš ES paramos lėšų, paspartėjimu. Euro zonoje pridėtinė vertė sparčiausiai augo informacijos ir ryšių, statybos ir apdirbamosios gamybos veiklose. 2018 m. I pusm. pramonės ir apdirbamosios gamybos veiklose pridėtinė vertė augo sparčiau nei 2017 m. atitinkamą laikotarpį.

1 pav. 2018 m. I pusm. BVP augimas ir jo kaitos veiksniai

Šaltinis – Eurostatas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

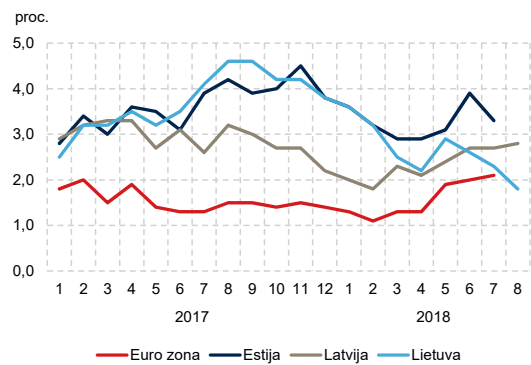
1 lentelė. Pridėtinės vertės 2018 m. I pusm. prieaugis pagal ekonominės veiklos rūšis, proc.

	LT	LV	EE	EZ
Iš viso pagal ekonominės veiklos rūšis	3,7	4,3	3,8	2,3
Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	-3,4	5,4	-54,1	1,7
Pramonė	3,9	2,6	4,0	2,7
Apdirbamoji gamyba	4,5	3,4	5,1	3,0
Statyba	14,3	31,8	18,1	3,4
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; transportas; apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	4,5	3,0	2,6	2,6
Informacija ir ryšiai	4,7	10,7	9,4	5,0
Finansinė ir draudimo veikla	1,3	-13,6	2,4	-0,2
Nekilnojamojo turto operacijos	-0,1	3,1	0,9	1,4
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla; administracinė ir aptarnavimo veikla	3,7	5,4	6,1	3,2
Viešasis valdymas ir gynyba; švietimas; žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	0,4	3,1	-0,1	1,5
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, namų ūkio reikmenų remontas ir kitos paslaugos	0,3	4,1	1,6	1,3

Šaltinis – Eurostatas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

3. **Inflacijos spaudimas atslūgo.** Metinė infliacija Lietuvoje 2018 m. rugpjūtį siekė 1,8 proc. – reikšmingai mažiau nei prieš metus, kai infliacijai 1 proc. p. įtaką turėjo padidinti alkoholio akcizai. Euro zonos kontekste Lietuva jau kurį laiką užleidusi lyderio poziciją Estijai, Latvijai (2 pav.). 2018 m. liepos mėn. infliacija Lietuvoje buvo 0,2 proc. p. didesnė nei euro zonoje. Nepaisant spartaus darbo užmokesčio augimo, Lietuvoje lėtėja ir paslaugų infliacija – 2018 m. liepos mėn. ji sudarė 3,2 proc., prieš metus atitinkamu laikotarpiu buvo – 6,5 proc.

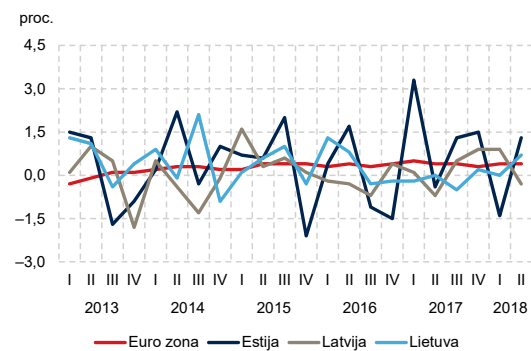
2 pav. SVKI metinis pokytis

Šaltinis – Eurostatas

4. **Nepaisant demografinių tendencijų, užimtųjų skaičius¹ Lietuvoje 2018 m. II ketv. išaugo 0,7 proc.** Labiausiai šis skaičius 2018 m. II ketv. išaugo Lietuvos pramonės ir apdirbamosios gamybos veiklose atitinkamai – po 11,5 ir 11,2 tūkst. asmenų. užimtųjų skaičius labiausiai sumažėjo viešojo valdymo ir gynybos; švietimo; žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo veiklose – 13,9 tūkst. asmenų per 2018 m. I pusm. Sparčiausiai jis 2018 m. II ketv. išaugo Estijoje – 1,3 proc., Latvijoje sumažėjo 0,3 proc., euro zonoje užimtųjų skaičiaus pokytis atitiko pastarųjų 4 metų tendenciją – išaugo 0,4 proc. (3 pav.).

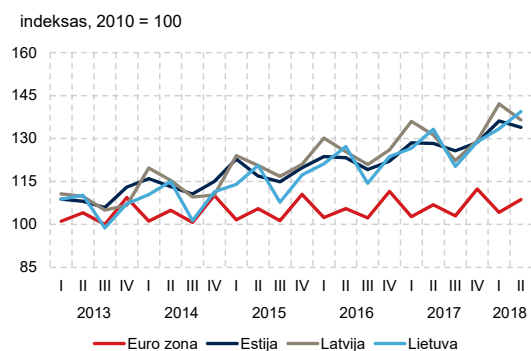
3 pav. Užimtųjų skaičiaus metinis pokytis

Šaltinis – Eurostatas

5. **Atlyginimai pastaruosius metus Lietuvoje augo sparčiau nei produktyvumas, todėl vienetinės darbo sąnaudos nuosekliai auga; vienetinių darbo sąnaudų augimas 2018 m. II ketv. viršijo Latvijos ir Estijos atitinkamą rodiklį.** Fiskalinės institucijos vertinimas² rodo, kad ilguoju laikotarpiu lietuviškos kilmės prekių (neįskaitant energetinių produktų) eksporto raidą lemia pasiūlos veiksniai, t. y. gamybos pajėgumai ir vienetinės darbo sąnaudos. Kita vertus, naujausi duomenys dar nerodo, kad vienetinių darbo sąnaudų³ augimas prislopintų eksporto augimą (4 pav.).

4 pav. Vienetinės darbo sąnaudos

Šaltinis – Eurostatas

¹ Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją; pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

² LR valstybės kontrolės 2016-09-21 išvados Nr. Y-9-1 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ priedas, A intarpas.

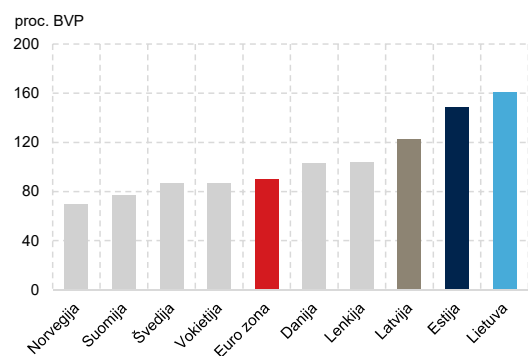
³ Remiantis Eurostato duomenimis 2018 m. II ketv. darbo sąnaudų augimas Lietuvoje vienas sparčiausių (4 - oje vietoje tarp Europos Sąjungos šalių). Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9102894/3-14092018-AP-EN/496a616d-6ae3-465a-998e-f137a242bc85>

MAKROEKONOMINĖ APLINKA, RIZIKOS VEIKSNIAI IR PRIELAIDOS

6. **Techninės ekonominės raidos scenarijaus prielaidos vertintinos kaip pernelyg pozityvios.** Pagal jas pasaulio ekonomikos augimas 2018–2019 m. pasieks piką (3,9 proc.), o 2020–2021 m. nežymiai sulėtės 0,1 proc. p. ES ekonomikos augimas šiais metais sudarys 2,1 proc., o 2019–2021 m. laikotarpiu nežymiai sulėtės iki 2,0 proc. Pagrindinių Lietuvos eksporto partnerių augimas kis nedaug: nuo 2,2 proc. augimo 2018 m. sumažės iki 2,1 proc. 2019–2021 m. Tokios prielaidos neatspindi ekonomikos ciklo brandos, griežtesnės didžiųjų centrinių bankų pinigų politikos pokyčių, tarptautinės prekybos ribojimų, Turkijos liros kurso devalvavimo ir vidinių ES politinių procesų baigmės neapibrėžtumo. Šios prielaidos palyginti techninės ir sudarytos nekintančios padėties (*status-quo*) išlaikymo pagrindu.

7. **Lietuvos ekonomika yra atvira (5 pav.), todėl tarptautinės prekybos karų grėsmė yra svarbus išorės rizikos veiksnys jos ekonomikos raidai.** Lietuvos ekonomika 2018 m. augs sparčiau nei Lietuvos projekcijas teikiančių institucijų buvo numatyta 2018 m. pavasarį, tačiau dėl vidaus ir išorės veiksnių didėjančio vidutinės perspektyvos neapibrėžtumo 2019–2021 m. projektuojamas augimo lėtėjimas. Lietuviškos kilmės prekių ir paslaugų eksporto plėtrą ribos reikšmingai išaugusios vienietinės darbo sąnaudos, riboti gamybiniai pajėgumai, darbuotojų trūkumas, lėtesnis pasaulio ekonomikos ir prekybos augimas.

5 pav. Europos šalių atvirumo indeksas, 2017 m.

Šaltinis – Eurostatas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

8. **Išorės rizikos veiksnių balansas neigiamas.** 2018 m. pavasario ERS rizikos veiksnių sąrašą papildė potenciali Turkijos finansų krizės plitimo (*angl. contagion*) grėsmė ES valstybėms narėms ir naujai susikūrusios Italijos Vyriausybės planai vykdyti netvarią fiskalinę politiką, esant vienam aukščiausių skolos lygių Europos Sąjungoje. „Bruegel“ ekspertų grupės analitikai įvertino⁴, kad Turkijos liros nuvertėjimas JAV dolerio atžvilgiu paveiktų ES ekonomiką tiesiogiai per bankų sektorių, ypač Ispanijos, Prancūzijos, Italijos ir Vokietijos bankus, kuriems priklauso sviri Turkijos užsienio skolos dalis, taip pat per ES prekybą su Turkija. Visgi analitikų įvertintas tiesioginis Turkijos liros nuvertėjimo poveikis ES nėra toks didelis, kaip galimas netiesioginis poveikis per Italijos finansų sektorių. Finansų rinkos, atsakydamos į naujosios Italijos Vyriausybės planus, jau reikšmingai padidino skolinimosi kaštus, todėl Turkijos skolos krizė gali sukelti naują euro zonos skolų krizę dėl plitimo efekto. Įtampa tarptautinės prekybos srityje dar labiau padidėjusi; išaugusi kietojo „Brexit“ tikimybė; galimi pasaulio finansų rinkų svyravimai.

9. **Vidaus rizikos veiksniai yra daugiausiai susiję su neigiamais demografiniais pokyčiais, pajamų nelygybe ir skurdū.** Tai akcentavo ir Europos Komisija 2018 m. kovo

⁴ Prieiga per internetą: <http://bruegel.org/2018/08/what-should-the-eu-do-about-the-turkish-currency-crisis/>

7 d. išleistoje šalies ataskaitoje. Nepalankias demografines tendencijas, Eurostato duomenimis, lemia ne tik neigiami grynios migracijos srautai, bet ir dideli mirtingumo rodikliai. Kita vertus, vidutiniu laikotarpiu Lietuvos ekonomikos plėtrą skatins vidaus paklausa, nulemta Vyriausybės sprendimų, susijusių su gyventojų pajamų didinimu ir paskatų investuoti stiprinimu, tiesioginių užsienio investicijų ir ES finansinės paramos lėšomis finansuojamų investicijų projektų įgyvendinimu. Kiti vidaus paklausą skatinantys veiksniai, nulemti įtampos darbo rinkoje yra investavimas į veiklos automatizavimą, technologinį atsinaujinimą, inovacijas ir kitas veiklos efektyvumą ir darbo našumą didinančias priemones. Dėl padidėjusio išorės neapibrėžtumo, nepaisant teigiamos 3 mėn. perspektyvos, Lietuvos pramonės, paslaugų ir statybų įmonės neskuba investuoti tokiomis apimtimis kaip Latvija, Estija.

10. **Infliacijos rodiklis gali būti peržiūrėtas didėjimo kryptimi.** Nurodytas protekcionistines rizikas geriausiai atspindi ateities sandorių rinkos, kuriose fiksuojamos kainos rodo numatomą JAV dolerio nuvertėjimą euro atžvilgiu (**2 lentelė**). JAV doleriui nuvertėjus taip, kaip projektuojama, Lietuvos eksportuotojai prarastų savo gaminamos produkcijos konkurencingumą prekiaudami ne su euro zonos šalimis, o tai 2018 m. pradžioje sudaro apie trečdalį lietuviškos kilmės produktų ir didžiąją dalį reeksporto. Nukentėtų ir kiti Lietuvos euro zonos prekybos partneriai. Palyginti su 2018 m. pavasario prielaidomis, 2019 m. žaliavinės naftos kainos prielaida pasikeitė nuo 64,2 iki 76,5 JAV dolerio už barelį. Tam didelę įtaką turėjo stiprėjantis euras, todėl bendras naftos kainos prielaidos peržiūros poveikis 2019 m. Lietuvos inflacijai turi būti panašus į 2017 m. poveikį (0,5 proc. p.).

2 lentelė. Techninės prielaidos ir rinkos lūkesčiai pagal ateities sandorius

Prielaidų nustatymo data	Europos Centrinis Bankas				Europos Komisija				Ateities sandoriai	
	2018-03-01		2018-09-13		2018-02-07		2018-07-01		2018-09-12	
Metai										
2018	1,23	65,0	1,18	71,5	1,23	68,3	1,16	72,8	1,16	79,0
2019	1,24	61,2	1,14	71,7	1,23	64,2	1,16	71,8	1,19	76,5
2020	1,24	58,3	1,14	69,0			1,16	71,8	1,23	72,6

USD / EUR keitimo kursas; Naftos kainos („Brent“, USD už barelį).

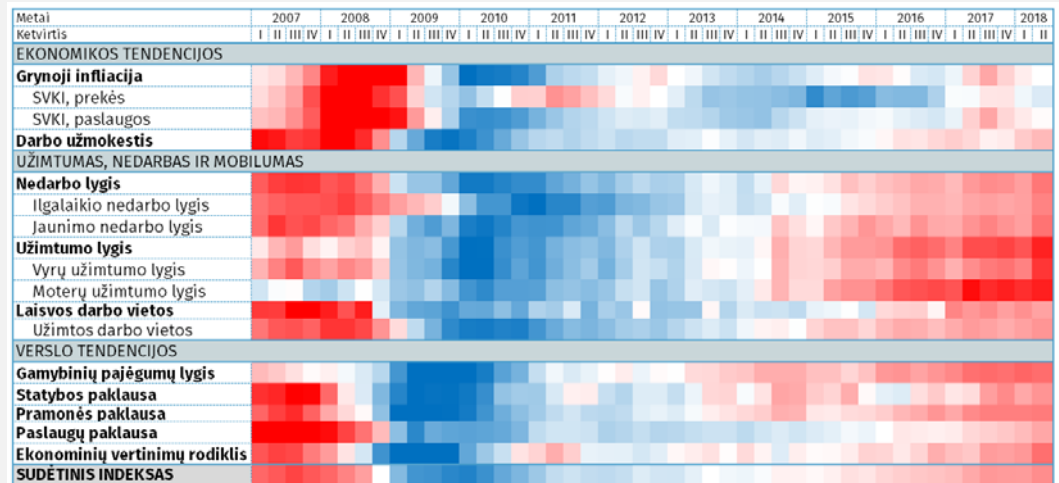
Pastaba: Finansų ministerija, rengdama ERS, vadovaujasi EK, ECB ir TVF išorės aplinkos veiksnių techninėmis prielaidomis, Lietuvos bankas – ECB prielaidomis.

Šaltiniai – Europos Komisijos ir Europos Centrinio Banko projekcijos, ateities sandoriai: <http://www.barchart.com>

A intarpas. Lietuvos ekonomikos temperatūros diagrama

Šio interpo tikslas pristatyti fiskalinės institucijos kokybinį analizės metodą – Lietuvos ekonomikos temperatūros diagramą (angl. *heatmap*, toliau – diagrama). Diagrama yra grafinis būdas pateikti bendrą makroekonominių disbalansų vaizdą trumpuoju laikotarpiu. Jos pagrindu sudaromas sudėtinis ciklinių svyravimų indeksas, kuris gali būti kaip papildomas realaus BVP atotrūkio nuo potencialo (toliau – atotrūkis) kiekybinis matas⁵. Atotrūkis yra neatsiejama fiskalinės drausmės taisyklių dalis⁶, apibendrinantis šalies ekonomikos ciklinę padėtį, tačiau vien jo nepakanka aprašyti skirtingus makroekonominius disbalansus.

A.1 pav. Lietuvos ekonomikos temperatūros diagrama

Šaltiniai – Eurostatas, Lietuvos statistikos departamentas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

Diagramos langeliai spalvinami pagal temperatūros matavimo analogiją. Diagramoje (A.1 pav.) raudona spalva pažymėti ketvirčiai, kai atitinkamas rodiklis signalizuoja teigiamo disbalanso formavimąsi – reikšmės yra didesnės nei daugiametis vidurkis, mėlyna spalva – neigiamo disbalanso, kai reikšmės yra žemiau daugiametio vidurkio. Kuo intensyvesnė spalva – tuo stebimas rodiklis yra arčiau *perkaitimo* / *atvėsimo* signalo. Diagrama parodo ir istorinę raidą, ir Lietuvos makroekonominių disbalansų einamųjų metų išankstinius *perkaitimo* / *atvėsimo* signalus, tačiau kol kas nėra skirta numatyti ir analizuoti ateities ekonomikos ciklo raidą.

Diagramos sudarymo principai atspindi ES nepriklausomų fiskalinių institucijų platesnį požiūrį į potencialaus BVP apibrėžtį kaip į tvarų daugiametį realaus BVP augimą, esant subalansuotai makroekonominių disbalansų visumai. Diagramos esminis privalumas yra glaustas didelio kiekio informacijos pateikimas viename grafike, leidžiantis stebėti vidaus disbalansų kaitą ir nustatyti galimų disbalansų formavimąsi. Kaip trūkumą būtina įvardyti palyginti mechaninį diagramos sudarymo principą, ypač pereinant prie sudėtinio ciklinių svyravimų indekso.

Diagrama sudaroma keliais etapais: atrenkant aktualius statistinius rodiklius, juos atitinkamai transformuojant, sudarant sudėtinį indeksą bei pateikiant visą stebimų reikšmių rinkinį spalvomis, atspindinčiomis disbalansų ciklinę padėtį, kurie ir yra interpretuojami. Fiskalinė institucija, atsižvelgiant į naujų / esamų statistinių rodiklių prieinamumą ir siekiant padengti kuo platesnį galimų disbalansų spektrą, pagal poreikį keis ir pildys rodiklių rinkinį⁷.

⁵ Opinion on the spring forecast 2018 of the Ministry of Finance and on the targets for the structural budget position for 2019-2022, Fiscal Council, 2018. Prieiga per internetą: https://media.voog.com/0000/0036/0984/files/2018_spring_fiscal_council_opinion.pdf

⁶ Atotrūkis naudojamas skaičiuojant struktūrinį valdžios sektoriaus balansą, nustatant vidutinio laikotarpio tikslą, taikant valdžios sektoriaus išlaidų augimo ribojimo ir kitas fiskalinės drausmės taisykles. Plačiau apie fiskalines drausmės taisykles skaitykite: <http://www.ifi.lt/puslapis.aspx?id=38>

⁷ K. Timoney, E. Casey "A "Heat Map" for Monitoring Imbalances in the Irish Economy", Irish Fiscal Advisory Council, Analytical Note No.11, 2018. Prieiga per internetą: <https://www.fiscalcouncil.ie/wp-content/uploads/2018/09/A-Heat-Map-for-Monitoring-Imbalances-in-the-Irish-Economy.pdf>

Kintamųjų atranka. Pirmame diagramos sudarymo etape atrenkami ketvirtinio periodiškumo statistiniai rodikliai, kurie rodo makroekonominių disbalansų raidą ir atitinka platesnę potencialaus BVP vertinimo koncepciją. Fiskalinės institucijos taikomas, **A.1 lentelėje** pateiktas, rodiklių rinkinys apima 17 mėnesinio ir ketvirtinio periodiškumo rodiklių, iš kurių 10 pagrindinių paryškintų (5 darbo rinkos ir kainų bei 5 verslo apklausų) rodiklių sudaro sudėtinį indeksą. Kiti rodikliai yra atitinkamos sudedamosios pagrindinių rodiklių dalys. Lietuvos ekonomikos statistiniai duomenys analizuojami nuo 2007 m. I ketv. Priklausomai nuo tipo, rodiklis stebimas nominalia išraiška, metiniu pokyčiu ir / arba pašalinus sezono įtaką. Pradinės transformacijos tipas pasirenkamas taip, kad atitinkamo statistinio rodiklio kitimas apie vidurkį neturėtų augimo tendencijos.

A.1 lentelė. Diagramoje naudojamų rodiklių sąrašas ir aprašymas

Rodiklis	Rodiklio pavadinimas/apibūdinimas	Vienetai	Šaltinis
Grynoji infliacija	Suderintas vartotojų kainų indeksas, išskyrus energijos, maisto, alkoholio ir tabako produktus	proc. pokytis, ketvirtis = trijų mėnesių vidurkis	Eurostatas
SVKI, prekės	Suderintas vartotojų kainų indeksas, tik prekės	proc. pokytis, ketvirtis = trijų mėnesių vidurkis	Eurostatas
SVKI, paslaugos	Suderintas vartotojų kainų indeksas, tik paslaugos	proc. pokytis, ketvirtis = trijų mėnesių vidurkis	Eurostatas
Darbo užmokestis	Darbo užmokestis (mėnesinis), iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	proc. pokytis	LSD
Nedarbo lygis	Nedarbo lygis, 15-64 m.	proc.	LSD
Ilgalaikio nedarbo lygis	Ilgalaikio nedarbo lygis	proc.	LSD
Jaunimo nedarbo lygis	Jaunimo nedarbo lygis, 15-24 m.	proc.	LSD
Užimtumo lygis	Užimtumo lygis, 20-64 m.	proc.	LSD
Vyrų užimtumo lygis	Vyrų užimtumo lygis, 20-64 m.	proc.	LSD
Moterų užimtumo lygis	Moterų užimtumo lygis, 20-64 m.	proc.	LSD
Laisvos darbo vietos	Laisvos darbo vietos, iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	viso	LSD
Užimtos darbo vietos	Užimtos darbo vietos, iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	viso	LSD
Gamybinių pajėgumų lygis	Pramonės įmonių gamybinių pajėgumų panaudojimo lygis	proc., pašalinus sezono įtaką	Eurostatas
Statybos paklausa	Verslo tendencijų statistinis tyrimas: rodiklis <i>Nepakankama paklausa</i> kaip veiksnys, ribojantis statybų veiklą	proc., ketvirtis = trijų mėnesių vidurkis	LSD
Pramonės paklausa	Verslo tendencijų statistinis tyrimas: rodiklis <i>Nepakankama paklausa</i> kaip veiksnys, ribojantis pramonės produkcijos gamybą	proc., ketvirtis = trijų mėnesių vidurkis	LSD
Paslaugų paklausa	Verslo tendencijų statistinis tyrimas: rodiklis <i>Nepakankama paklausa</i> kaip veiksnys, ribojantis paslaugų įmonės veiklą	proc., ketvirtis = trijų mėnesių vidurkis	LSD
Ekonominių vertinimų rodiklis	Ekonominių vertinimų rodiklis yra penkių sudėtinųjų dalių – vartotojų, pramonės, statybos, prekybos ir paslaugų sektorių pasitikėjimo rodiklių – aritmetinis svertinis vidurkis.	indeksas, ketvirtis = trijų mėnesių vidurkis, pašalinus sezono įtaką	Eurostatas

Šaltinis – fiskalinė institucija

Diagramos ir sudėtinio indekso skaičiavimo metodika. Kadangi *temperatūros* diagramos esmė yra nustatyti disbalansus, kurie apibrėžiami kaip statistiškai reikšmingi nuokrypiai nuo daugiamėčio vidurkio, **A.1 lentelėje** pateikti rodikliai normalizuojami:

$$X'_{it} = \frac{X_{it} - EX_i}{\sigma_i},$$

čia $i = 1, 2, \dots, N$ – rodiklio numeris, $t = 1, 2, \dots, T$ – laikas, matuojamas ketvirčiais, EX_i – i rodiklio vidurkis, σ_i – i rodiklio standartinis nuokrypis. Ketvirtinis sudėtinis indeksas gaunamas kaip normalizuotų rodiklių aritmetinis vidurkis:

$$SI_t = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N X'_{it}.$$

Diagramos atitinkamo ketvirčio atskirų rodiklių bei sudėtinio indekso langeliai yra nuspalvinami atsižvelgiant į rodiklio atstumą iki vidurkio. Ryškiai raudona (mėlyna) spalva nuspalvinamas langelis, kai X'_{it} reikšmė yra didesnė (mažesnė) už vidurkį dviem standartiniais nuokrypiais. Atitinkamai, reikšmės, nutolusios nuo vidurkio mažiau, pažymimos šviesesne raudona (mėlyna) spalva. Langeliai, kurių X'_{it} reikšmės artimos vidurkiui, nuspalvintos balta spalva.

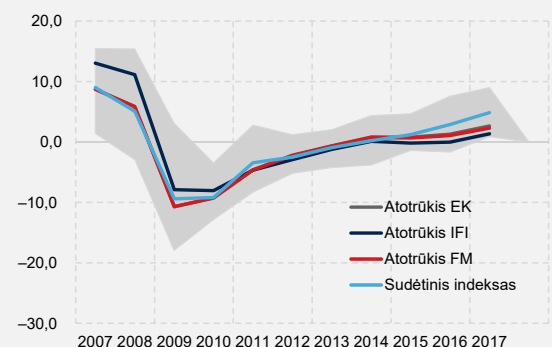
Kadangi atotrūkliai naudojami fiskalinėse drausmės taisyklėse yra metinio dažnumo, metinės sudėtinio indekso reikšmės gaunamos suskaičiuavus atitinkamų metų ketvirčių vidurkį. Siekiant indekso dinamiką palyginti su gamybos funkcijos metodu skaičiuotais atotrūkliais, metinio sudėtinio indekso reikšmės pakeičiamos taip, kad atitiktų fiskalinės institucijos skaičiuojamo atotrūkio daugiametį vidurkį ir standartinį nuokrypį.

Makroekonominių disbalansų istorinė raida. Vertinant *ex-post* stebima, kad prieš 2008 m. finansų krizę beveik visi nagrinėjami rodikliai signalizavo apie stiprų Lietuvos ekonomikos *perkaitimą*: 2007–2008 m. grynoji infliacija vidutiniškai per ketvirtį augo 4,8 proc., darbo užmokestis – 19,5 proc., nedarbo lygis siekė 5,1 proc., privataus sektoriaus įmonių vadovų lūkesčiai buvo palyginti optimistiniai (A.1 pav.). *Ex-post* sudarytas sudėtinis indeksas taip pat siuntė ekonomikos *perkaitimo* signalus. 2009–2010 m. dauguma stebimų rodiklių priešingai siuntė *atvėsimo* signalus: sumažėjo kainos, užimtumo lygis, darbo užmokestis, padidėjo nedarbo lygis, verslo tendencijos atitiko pesimistinius įmonių vadovų būsimo verslo plėtros lūkesčių pasikeitimus.

Makroekonominių disbalansų stebėseną realiuoju laiku rodo nemažėjančią įtampą darbo rinkoje ir perteklinį gamybinių pajėgumų panaudojimo lygį. Laisvų darbo vietų skaičius nuo 2017 m. atskirais ketv. viršija 20 tūkst., 2018 II ketv. užimtumo lygis (20–64 m.) priartėjo prie 77,6 proc. ribos, kaip ir pramonės įmonių gamybinių pajėgumų panaudojimo lygis, kuris, pašalinus sezono įtaką, viršija 77 proc. Diagramoje pateiktas įvertintas sudėtinis indeksas rodo, kad Lietuvos ekonomika nuo 2016 m. iš lėto šyla. Tai atitinka fiskalinės institucijos gamybos funkcijos metodu įvertintą atotrūkio raidą – 2014–2015 m. pagal sudėtinį indeksą atotrūklis iš esmės buvo nulinis, o nuo 2015 m. pabaigos pradėjo didėti.

A.2 paveiksle pateikta fiskalinės institucijos įvertinto metinio sudėtinio indekso bei skirtingų institucijų įvertinto atotrūkio dinamika. Pilkos spalvos plotas rodo stebimų pagrindinių rodiklių didžiausios ir mažiausios reikšmių kitimo amplitudę, papildomai parodančią makroekonominių disbalansų spektrą. Pastebėtina, kad sudėtinio indekso tendencija ilguoju laikotarpiu yra panaši į atotrūkio tendenciją. Skirtingai nei atotrūkliai, matuojami gamybos funkcijos metodu, sudėtinis indeksas yra palyginti stabilus laike. Sudėtinį indeksą sudarantys rodikliai dažniausiai nėra peržiūrimi, todėl pokyčiai atsiranda sezono įtakos šalinimo metu arba atliekant atotrūkio skalės atvirkštinę transformaciją.

A.2 pav. Skirtingų institucijų įvertintų atotrūkių (proc. BVP) ir sudėtinio indekso dinamika

Šaltinis – Europos Komisija, Finansų ministerija, Lietuvos statistikos departamentas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

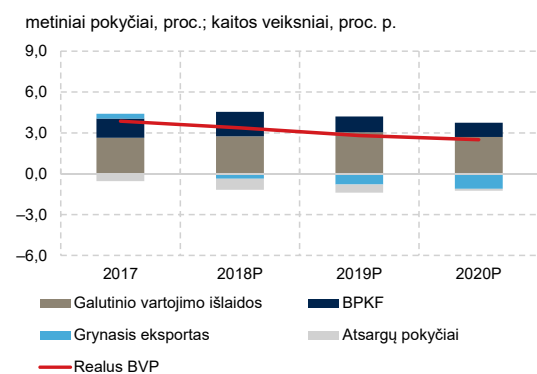
2018–2021 M. EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMAS IR TVIRTINIMAS

11. Fiskalinė institucija tvirtina 2018-09-12 Finansų ministerijos paskelbtą 2018–2021 m. ekonominės raidos scenarijų (toliau – ERS), nes BVP palyginamosiomis kainomis, BVP defliatoriaus, namų ūkių vartojimo išlaidų, vidutinio darbo užmokesčio ir užimtumo pokyčių projekcijos patenka į atitinkamo rodiklio tvirtinimo atkarpas (2 priedas) ir neprieštarauja fiskalinės institucijos ekspertiniam vertinimui.

1. 2018–2020 M. MAKROEKONOMINIŲ RODIKLIŲ PROJEKCIJOS

12. **Stipresnė vidaus paklausa leidžia pagrįstai didinti 2018 m. Lietuvos realaus BVP augimą.** Palyginti su 2018 m. pavasario ERS, realaus BVP augimo projekcijos 2018 m. nuosaikiai didinamos 0,2 proc. p., 2019–2020 m. – nėra peržiūrimos⁸ ir 2018–2020 m. sudarys atitinkamai 3,4, 2,8 ir 2,5 proc. (6 pav.). Ši peržiūra atitinka spartesnę nei projektuota pavasarį 2018 m. I pusm. Lietuvos ūkio raidą, lydimą didesnių namų ūkių vartojimo išlaidų bei lietuviškos kilmės produktų ir paslaugų eksporto augimo.

6 pav. Realus BVP ir jo kaitos veiksniai

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

13. **Realaus BVP augimo projekcijos 2018–2020 m. peržiūrėtos nedaug, bet keičiasi projektuojamų BVP kaitos veiksnių struktūra.** Palyginti su 2018 m. pavasario ERS, galutinio vartojimo išlaidų ir grynojo eksporto kaitos veiksnių projekcijų peržiūros sustiprina 2018–2019 m. realaus BVP augimą apie 0,5 proc. p., o BPKF – sumažina atitinkamai 0,3 ir 0,5 proc. p. 2020 m. grynasis eksportas priešingai yra 0,5 proc. p. mažesnis dėl didesnio poreikio importuoti investicines prekes, kurios kompensuoja tokia pat apimtimi tikėtiną bendrojo kapitalo formavimo atsargų atstatymą.
14. **Dėl įtampos darbo rinkoje Baltijos šalių ekonomikos 2016–2017 m. augo sparčiau nei vidutiniškai euro zonoje.** Palankios kreditavimo sąlygos, skatinančios euro zonos gamintojus gausiau investuoti, ir atsigauanti pasaulio ekonomikos paklausa paspartino euro zonos augimą 2017 m. (7 pav.). Dėl paspartėjusių infliacinių procesų euro zonos realus namų ūkių vartojimo išlaidų augimas prarado pagreitį, bet trumpame horizonte

⁸ Vieno ženklų po kablelio tikslumu.

vidaus paklausa yra palaikoma optimistiškesnių vartotojų lūkesčių ir atsargų *lietingai* dienai eikvojimo. Stipresnė darbuotojų derybinė galia Baltijos šalių darbo rinkoje prisidėjo prie šių šalių ekonomikų beveik dvigubai spartesnio nei vidutiniškai euro zonoje 2017 m. augimo.

15. **Struktūrinės reformos padeda sušvelninti Baltijos šalių darbo rinkos įtampą, tačiau jų neužtenka.**

Aktyvios darbo rinkos priemonės⁹, diegiamos Estijoje, padėjo sušvelninti susiformavusią darbo rinkos įtampą, tačiau visiškai jos nepašalino. Darbuotojų derybinė galia Baltijos šalyse išliko stipri ir spartino 2016–2017 m. darbo užmokesčio fondo augimą. Palanki išorės aplinka ir gausesnės 2010–2017 m. investicijos leido Latvijos ir Estijos ekonomikoms pasiekti spartesnį 2017 m. ekonomikos augimo tempą. Lietuvoje, palyginti su Baltijos šalimis, stebimas veikiančių įmonių pavėlintas ir santykinai mažesnis produktyvių investicijų¹⁰ didinimas.

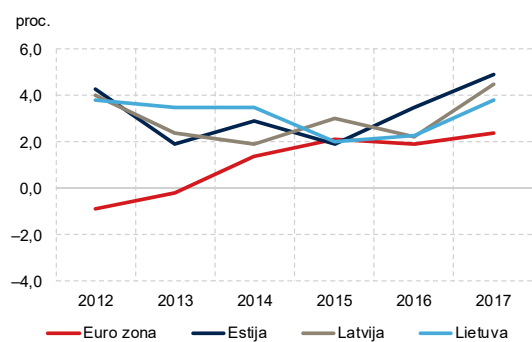
16. **Finansų ministerijos 2018–2020 m. realaus BVP projekcijos reikšmingai nesiskiria nuo Lietuvos banko projekcijų, patenka į tvirtinimo atkarpas (2 priedas) ir yra tvirtinamos.**

BVP palyginamosiomis kainomis išlaidų metodu skaičiuojamų komponentų (namų ūkių vartojimo išlaidos; bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas; prekių ir paslaugų eksportas ir importas) 2018–2020 m. raidą lemiantys veiksniai išdėstomi toliau.

1.1. Namų ūkių vartojimo išlaidos

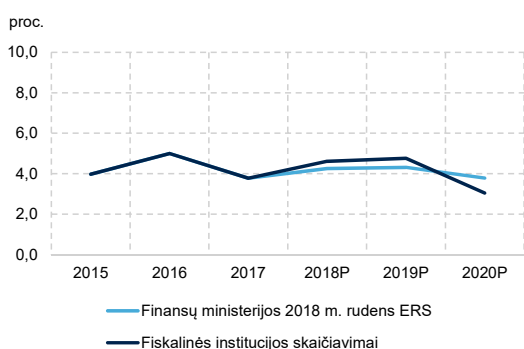
17. **Palankesnė darbuotojams padėtis darbo rinkoje, nuo 2019 m. numatomas NPD didinimas ir dėl to išaugusiančios disponuojamos pajamos leidžia pagrįstai spartinti Lietuvos privataus vartojimo 2018–2019 m. augimo projekcijas.** Palyginti su 2018 m. pavasario ERS, namų ūkių vartojimo išlaidų 2018 m. augimo projekcijos didinamos 0,3 proc. p., 2019 m. – 0,5 proc. p., 2020 m. lieka nepakitusios. 2018–2020 m. jos sudarys atitinkamai 4,3, 4,3 ir 3,8 proc. Palyginti su fiskalinės institucijos skaičiavimais, projektuojama namų ūkių vartojimo 2018–2020 m. raida suderinta su Finansų ministerijos nominalaus BVP, nedarbo lygio,

7 pav. Realus BVP augimas

Šaltinis – Eurostatas

8 pav. Namų ūkių vartojimo išlaidų projekcijų suderinamumo tikrinimas

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, Finansų ministerija, fiskalinės institucijos skaičiavimai

⁹ Europos Komisijos 2018 m. pavasario prognozės. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/info/files/economy-finance/ip077_en.pdf

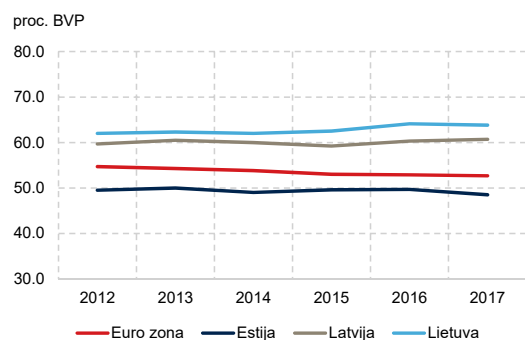
¹⁰ Produktyvias investicijas sudaro investicijos į informacinių ir ryšių technologijų įrenginius, intelektualinę nuosavybę, kitas mašinas ir įrenginius.

infliacijos ir darbo užmokesčio fondo projekcijomis (8 pav.). 2018 m. sausio–liepos mėn. mažmeninės prekybos augimas palyginamosiomis kainomis, pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką, palyginti su 2017 m. atitinkamu laikotarpiu, sudaro 6,1 proc., o maitinimo ir gėrimų teikimo veiklos – 10,1 proc. Kadangi abu rodikliai paaiškina apie 90 proc. privataus vartojimo kitimo einamaisiais metais, nurodytos tendencijos leidžia manyti, kad pagal išankstinį įvertį realus 2018 m. privataus vartojimo augimas gali siekti apie 4,8 proc., o dalis efekto persiduos 2019 m. augimui. Vyriausybės 2019 m. numatytas NPD didinimas ir dėl to išaugusiančios disponuojamos pajamos papildomai skatins privataus vartojimo augimą ir, dėl palyginamosios bazės efekto, tikėtina, silpnins šio rodiklio augimą 2020 m.

18. **Lietuvos vartotojų 12 mėn. lūkesčiai vertinami kaip santykinai optimistiniai.** Lietuvos vartotojų nuomonių tyrimo rezultatai rodo, kad vartotojų nuomonės balanso rodiklio reikšmė 2018 m. gegužės–rugpjūčio mėn. reikšmingai skiriasi nuo 2017 m. –10,1 proc. reikšmės ir svyruoja apie galimai naują –3 proc. pusiausvyros tašką. Lietuvos vartotojų nuomonės balanso rodiklio atotrūkis nuo ES atitinkamo rodiklio yra pastebimai mažesnis nei prieš metus. Atsižvelgiant į Lietuvos vartotojų didesnį ribinį polinkį vartoti, optimistiniai vartotojų lūkesčiai yra teigiama rizika per ateinančius 12 mėn. didinti privataus vartojimo projekcijas. Tai signalizuoja, kad visuminės paklausos ciklas 2018 m. gali būti vis dar nemažėjantis. Finansų ministerijos 2018 m. rudens ERS 2018–2019 m. privataus vartojimo augimo peržiūra yra suderinta su optimistiškesniais Lietuvos vartotojų lūkesčiais.

19. **„Vartoti negalima taupyti“.** Skirtingi žmonių poreikiai ir riboti išteklių skatina juos rinktis, kiek vartoti dabar, o kiek atidėti ateičiai, tam tikslingai taupant. Baltijos regiono šalių tipiniai vartotojų portretai nėra vienodi. Visuminiai Estijos namų ūkių sprendimai rodo, kad didesnė disponuojamų pajamų dalis atidedama formuojant atsargas *lietingai* dienai ir kryptingai investuojant¹¹, todėl Estijoje santykinai mažesnė visuminių pajamų dalis vartojama dabar (9 pav.). Lietuvos vartotojų elgsena išlieka

9 pav. Namų ūkių vartojimo išlaidos

Šaltinis – Eurostatas

nepakitusi nuo anksčiau fiskalinės institucijos apibūdinto vartotojo¹² – palyginti inertiško, nekantraus, nepastovaus ir investicijoms skiriančio laikinojo pobūdžio pajamas. Lietuvos namų ūkiai, nors ir yra linkę kaupti likvidžias atsargas *lietingai* dienai, daugiausiai tai daro iš nenuolatinių pajamų, kai beveik visą nuolatinę disponuojamų pajamų dalį vartoja einamuoju laikotarpiu, ignoruojant tolimos ateities rizikas ir palyginti mažiau nei Estijoje ar euro zonoje investuojant.

20. **Finansų ministerijos 2018–2020 m. realaus namų ūkių vartojimo projekcijos reikšmingai nesiskiria nuo Lietuvos banko projekcijų, patenka į tvirtinimo atkarpas (2 priedas) ir yra tvirtinamos.**

¹¹ Eurostato duomenimis, Estijos namų ūkių taupymo norma 2013–2016 m. siekė vidutiniškai 10,7 proc., kai, palyginti su tuo pačiu laikotarpiu, Lietuvos taupymo norma siekė 0,6 proc., o Latvijos buvo neigiama –1,1 proc.

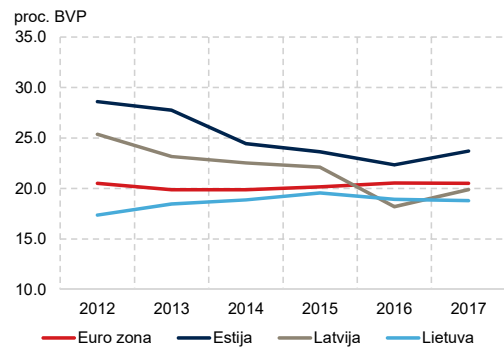
¹² LR valstybės kontrolės 2016-03-30 išvados „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ priedas Nr. Y-5-1, A intarpas.

1.2. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas

21. **Atsigaunančios privataus sektoriaus investicijos išlieka svarbus ekonominės plėtros variklis.** Palyginti su 2018 m. pavasario ERS, Finansų ministerija didina BPKF projekcijas: 2018 m. – 1,4 proc. p., 2019 m. – 0,2 proc. p., 2020 m. – 0,1 proc. p. ir 2018–2020 m. jos sudarys atitinkamai 9,0, 5,5 ir 4,9 proc.

22. Investicijos Lietuvoje per pastaruosius 5 metus atsigauna vangiai, BPKF dalis nuo BVP, kai investicijos buvo vienos iš mažiausių nuo krizės laikų, išaugo 1,4 proc. BVP ir yra artimos euro zonos vidurkiui (20,3 proc. BVP) (10 pav.). Latvijos ir Estijos investicijų dalis nuo BVP 2012 m. pasiekė aukščiausią tašką ir per 4 metus smuko atitinkamai 5,5 ir 4,9 proc. BVP. Estijos investicijų dalis BVP 2017 m. vis dar gerokai viršija Lietuvos investicijų dalį. Finansų ministerija projektuoja, kad BPKF dalis nuo BVP artės prie 2007–2017 m. daugiamečio vidurkio (20,0 proc. BVP).

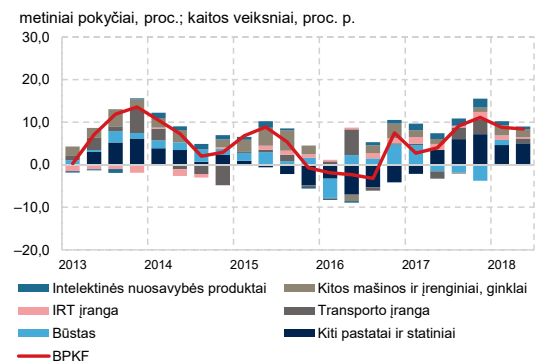
10 pav. BPKF dalis nuo BVP

Šaltinis – Eurostatas

23. Privataus sektoriaus investicijos, kurių svoris visose investicijose sudaro virš 60 proc., sparčiai atsigauna. Nuo 2017 m. II ketv. nuosekliai auga investicijų dalis į kitus pastatus ir statinius, mašinas, įrenginius. Įmonėms plėtojant eksportą didėja transporto paslaugos, investuojama į naujas transporto priemones (11 pav.). Produktivių investicijų į intelektualinės nuosavybės produktus bei informacinės ir ryšių technologijos (IRT) įrangą spartus augimas rodo tolesnį įmonių orientavimąsi į gamybos procesų automatizavimą. Teigiamą įtaką investicijoms turi šiuo metu vis dar palankios skolinimosi sąlygos finansiniame sektoriuje. Stebimas šuolis statybos sektoriaus veikloje: 2018 m. I pusm. statybų apimtis išaugo 18,1 proc., iš jų gyvenamųjų pastatų statybos pokyčiai sudarė 13,4 proc., inžinerinių statinių – 25,1 proc. Nepaisant didesnių privačių investicijų, bendras gamybinių pajėgumų panaudojimo lygis lieka rekordiškai aukštas (76,9 proc.). 2019–2020 m. produktyvių investicijų augimas priklausys nuo Lietuvoje veikiančių įmonių vadovų strateginių sprendimų.

11 pav. BPKF dekomponavimas pagal investicijų rūšis

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

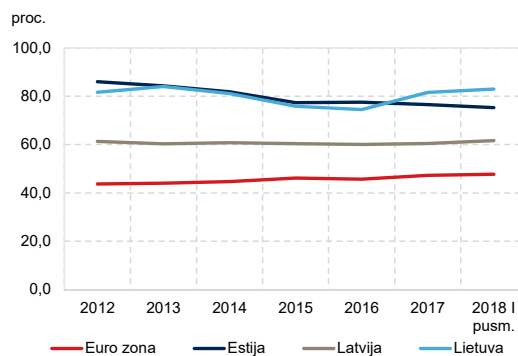
24. **Ilgai lauktas ES paramos lėšų panaudojimo atsigavimas numatomas 2018 m. II pusm. Tai teigiamai prisidės prie tolesnio investicijų ir BVP augimo vidutiniu laikotarpiu.** 2017 m. buvo tikėtasi, kad atsigauna 2014–2020 m. laikotarpio ES paramos lėšų panaudojimas, bet jos buvo naudojamos vangiau, nei tikėtasi. 2018 m. numatytas didesnis investicinis

aktyvumas. 2018 m. I pusm. buvo panaudota 238,4 mln. eurų, arba 28 proc. numatyto plano. Finansų ministerija, įvertinusi šiuo metu vis didėjantį pasirašytų sutarčių dėl ES investicinių projektų skaičių, daro prielaidą, kad likusi numatytų ES paramos lėšų dalis bus panaudota 2018 m. II pusm., 2019–2020 m. kasmet planuojama panaudoti apie 1 mlrd. eurų ES paramos lėšų.

1.3. Tarptautinė prekyba

25. **Tarptautinės prekybos raida atitinka 2018–2020 m. prielaidas dėl pagrindinių Lietuvos prekybos partnerių importo paklausos susilpnėjimo.** Palyginti su 2018 m. pavasario ERS, projektuojamas 2018–2020 m. eksporto augimas buvo sumažintas atitinkamai 1,2, 0,6 ir 0,7 proc. p. Realus eksporto augimas 2018–2020 m. atitinkamai sudarys 5,7, 5,1 ir 4,3 proc. Paslaugų eksporto augimo tempai išlieka aukštesni nei prekių eksporto augimo tempai. Pagrindinių prekių eksporto partnerių ketvertas išlieka nepakitęs: daugiausia eksportuojama į Rusiją, Latviją, Lenkiją ir Vokietiją. Tęsiasi eksporto augimas į JAV: 2018 m. I pusm. sudarė 5,4 proc. viso prekių eksporto. Šio eksporto struktūra nekinta, dominuoja tarpinio vartojimo prekės. Teigiami įmonių lūkesčiai patvirtina tolesnį eksporto ir investicijų projekcijų didinimo pagrįstumą¹³.
26. Palyginti su 2018 m. pavasario ERS, projektuojamas 2018–2020 m. importo augimas buvo sumažintas atitinkamai 1,6, 0,7 ir 0,1 proc. p. Realus importo augimas 2018–2020 m. atitinkamai sudarys 6,0, 5,8 ir 5,3 proc. Pagrindiniai prekių importo partneriai išlieka tie patys kaip ir eksporto atveju, 2018 m. I pusm. šios grupės importas sudarė 44,1 proc. viso prekių importo. Rusijos dalis prekių importe išlieka reikšminga. Vienas iš veiksnių, lėmusių importo apimčių sumažinimą – 2018 m. I pusm. sulėtėję reeksporto augimo tempai.
27. Prekių ir paslaugų eksporto ir BVP santykis parodo šalies atvirumą, palyginti su euro zonos vidurkiu jis yra beveik du kartus didesnis (12 pav.). Lietuva tampa vis labiau priklausoma nuo tarptautinės aplinkos, 2018 m. I pusm. eksporto ir BVP santykis siekė 83 proc. BVP. Lyginant Lietuvos užsienio prekybos apyvartą ir BVP santykį (165,1 proc.) su euro zonos (91 proc.), taip pat gaunamas reikšmingas skirtumas.

12 pav. Prekių ir paslaugų eksporto ir BVP santykis

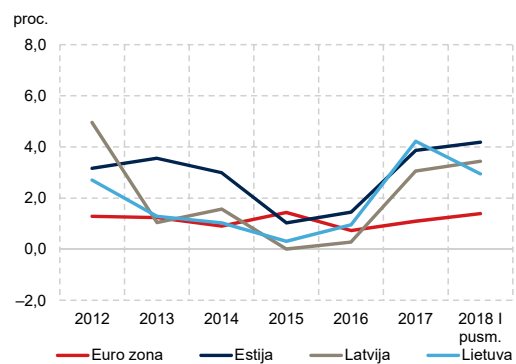
Šaltinis – Eurostatas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

¹³ Remiantis Lietuvos pramonininkų konfederacijos skelbiamu Pramonės lūkesčių indekso (PLI) 2018 m. I pusm. duomenimis, pajamų iš eksporto indekso reikšmė siekia 75, investicijų apimtis – 60 punktų. Pagal PLI sudarymo metodiką indekso reikšmė > 50 reiškia, kad vyrauja teigiamos nuotaikos, bus jaučiamas nuosaikus augimas.

1.4. Bendrojo vidaus produkto defliatorius

28. **BVP defliatoriaus metinio pokyčio projekcija nuosaikiai didinama daugiausiai dėl išorės prielaidų pasikeitimo.** BVP defliatoriaus 2018–2020 m. projekcijos, palyginti su 2018 m. pavasario ERS, yra didinamos ir atitinkamai sudarys 3,0, 2,6 ir 2,4 proc. 2018 m. eksporto ir importo kainų metinio augimo projekcijos didinamos atitinkamai iki 2,8 ir 4,4 proc. 2018 m. projektuojamas neigiamas prekybos sąlygų efekto metinis pokytis, palyginti su 2018 m. pavasario ERS, sumažėjo ir turėtų siekti 1,5 proc. Pagrindinė projekcijų peržiūrėjimo didėjimo kryptimi priežastis yra naftos kainos prielaidos pokytis. **Šios projekcijos patenka į tvirtinimo atkarpas (2 priedas), BVP defliatoriaus pokyčio projekcijos tvirtinamos.**
29. Pažymėtina, kad euro zonos BVP defliatoriaus augimas 2010–2018 m. I pusm. tolygus, vidutiniškai siekia 1,1 proc. (13 pav.). Baltijos šalių BVP defliatorių dinamika gerokai intensyvesnė, Lietuvos ir Latvijos BVP defliatorių kitimo tendencija panaši.

13 pav. BVP defliatorius

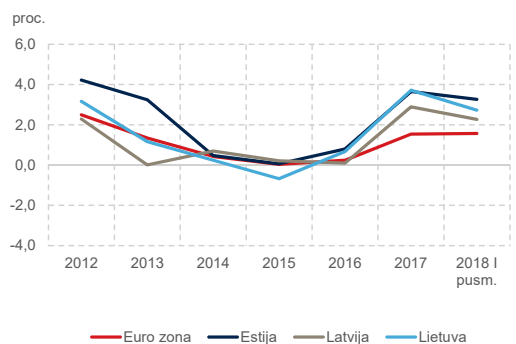

Šaltinis – Eurostatas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

1.5. Suderintas vartotojų kainų indeksas

30. **Rudens ERS projektuojama infliacijos raida iš esmės nekeičiama.** Kainų pokyčių, apskaičiuotų pagal SVKI, 2018–2020 m. projekcijos sudarys atitinkamai 2,7, 2,5 ir 2,5 proc. Palyginti su 2018 m. pavasario ERS projekcijomis, SVKI 2018 m. projekcijos sumažėjo 0,2 proc. p., 2019 m. padidėjo 0,1 proc. p., 2020 m. nepakito. Tokią 2018 m. korekciją daugiausiai lėmė lėčiau, palyginti su 2017 m., augančios maisto bei paslaugų kainos. Analizuojant SVKI duomenis nuo 2015 m., stebima, kad vieną iš didžiausių kaitos veiksnių sudaro grynosios¹⁴ infliacijos dinamika, kuri vidutiniškai siekia 1,2 proc. p. Pagrindinis 2017 m. infliaciją didinantis veiksnys buvo alkoholinių gėrimų ir maisto produktų kainų augimas, o 2018 m. viduryje – energijos produktų kainų augimas.
31. Pastaraisiais metais Baltijos šalių infliacijos augimo tempai palyginti panašūs (14 pav.), nuo 2017 m. stebimas atotrūkis nuo euro zonos infliacijos. Analizuojant kainų lygio indeksus Lietuvoje, stebima, kad drabužių ir avalynės kainų lygis viršija tiek ES, tiek ir euro

14 pav. Pagal SVKI apskaičiuota infliacija

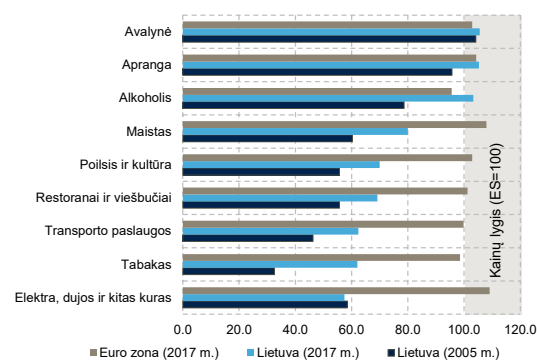

Šaltinis – Eurostatas, fiskalinės institucijos skaičiavimai

¹⁴ SVKI, išskyrus energiją, maistą, alkoholį ir tabaką.

zonos kainų vidurkį. 2017 m. smarkiai pakelti akcizai lėmė, kad alkoholio kainų lygis tapo aukštesnis nei euro zonoje. Numatoma, kad Lietuvoje paslaugų kainos ir toliau augs sparčiau nei prekių, nes paslaugų kainos vis dar išlieka žemesnės nei euro zonos vidurkis (15 pav.). Projektuojamas naftos, pasaulinių maisto produktų kainų didėjimas ir numatomos sparčiau augiančios namų ūkių disponuojamos pajamos, tikėtina, turės nuosaikaus infliacijos priedo poveikį¹⁵. Tarptautinės aplinkos neapibrėžtumas išlieka svarbiu išorės veiksniu, didinančiu kainų

15 pav. Lietuvos prekių ir paslaugų kainų lygis

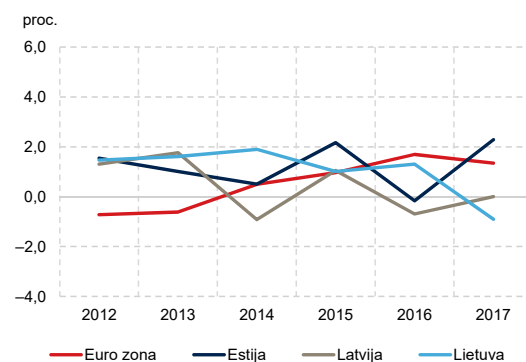
Šaltinis – Eurostatas

1.6. Užimtumas

32. 2018 m. I pusm. darbo rinkoje stebimi projekcijose nenumatyti pokyčiai. Po 2017 m. fiksuoto užimtųjų skaičiaus mažėjimo, 2018 m. I pusm. užimtųjų skaičius¹⁶ vėl pradėjo augti.

Palyginti su 2018 m. pavasario ERS užimtųjų skaičiaus metinio pokyčio projekcijos 2018–2020 m. padidintos ir atitinkamai sudarys 0,3, –0,3 ir –0,4 proc. 2018 m. I pusm. metinis užimtųjų skaičiaus augimas sudaro 0,4 proc.¹⁷. Nepaisant pozityvių gyventojų užimtumo tyrimo rezultatų¹⁸, VSDF duomenimis bendras apdraustųjų (darbuotojų statusą turinčių) skaičius 2018 m. I pusm. palyginti su 2017 m. I pusm. mažėjo 0,7 proc., tad užimtųjų skaičius, tikėtina, vidutinėje perspektyvoje taip pat mažės dėl nuolatinių gyventojų skaičiaus mažėjimo, gyventojų struktūros pokyčių¹⁹ bei kvalifikuotos darbo jėgos trūkumo. Lyginant euro zonos ir Baltijos šalių užimtumo duomenis 2012–2017 m. matoma, kad euro zonos užimtumas nuosekliai augo, kai tuo tarpu Baltijos šalių užimtumo pokyčiai buvo skirtingi: Lietuvoje užimtųjų skaičius iki 2016 m. augo sparčiausiai, o Latvijoje lėčiausiai (16 pav.).

16 pav. Užimtųjų (15–64 m.) skaičiaus metinis pokytis

Šaltinis – Eurostatas

¹⁵ Pasaulio banko 2018 balandžio mėn. žaliavų kainų apžvalga. Prieiga per internetą:

<http://pubdocs.worldbank.org/en/271041524326092667/CMO-April-2018-Full-Report.pdf>

¹⁶ Užimtųjų gyventojų skaičiaus projekcijai tvirtinti yra naudojami Lietuvos statistikos departamento skelbiami apklausų duomenys apie užimtus gyventojus, remiantis gyventojų užimtumo statistinio tyrimo metodika, patvirtinta 2016-03-14.

¹⁷ Didžiausias augimas – 4,9 proc. fiksuojamas 55–64 metų amžiaus grupėje.

¹⁸ 2018 m. II ketv., palyginti su 2018 m. I ketv. užimtųjų skaičius augo 1,8 proc.

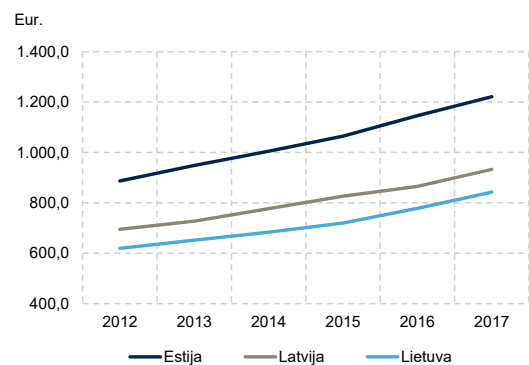
¹⁹ EUROPOP2015 projekcijos. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/population-projections-data>

33. Atsižvelgiant į esamą situaciją ir įvardytas ateities perspektyvas Finansų ministerijos užimtųjų skaičiaus projekcijos yra tikėtinos. Lietuvos bankas ateities perspektyvoje taip pat numato užimtumo mažėjimą. [Užimtųjų gyventojų skaičiaus projekcijos patenka į tvirtinimo atkarpas \(2 priedas\) ir yra tvirtinamos.](#)

1.7. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis

34. [Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio \(be individualių įmonių\) sparti augimo tendencija tęsiasi](#), palyginti 2018 m. I pusr. su 2017 m. I pusr. padidėjo 10 proc. ir siekė 911 eurų. Tokį spartų darbo užmokesčio augimą lėmė darbo užmokesčio pokyčiai viešajame sektoriuje²⁰ ir padidinta MMA. Išlieka ir algų didėjimą lemiantys veiksniai: palanki ekonominė padėtis, dėl struktūrinių ir demografinių problemų susidaręs spaudimas darbo rinkoje²¹. Didėjančiam darbo užmokesčiui įtakos, tikėtina, vis dar turėjo ir instituciniai veiksniai²², prisidėję prie didelio minimalią ir mažesnę nei MMA gaunančių dirbančiųjų skaičiaus mažėjimo: VSDF duomenimis 2018 m. I pusr., palyginti su 2017 m. I pusr., jis sumažėjo nuo 22,9 proc. iki 14,0 proc. Lyginant Baltijos šalių vidutinį mėnesinį bruto darbo užmokestį 2012–2017 m. Estijos darbo užmokestis kilo sparčiausiai ir išliko didžiausias tarp Baltijos šalių. Tuo tarpu vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Latvijoje ir Lietuvoje kilo stabiliai, o Lietuvoje liko mažiausias (17 pav.).

17 pav. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis

Šaltinis – Estijos, Latvijos ir Lietuvos statistikos institucijos

35. Dėl ir toliau išliekančios darbuotojų stipresnės derybinės galios, nuo 2018-01-01 padidintos MMA ir mažėjančių laisvų darbo vietų skaičiaus²³ Finansų ministerijos projektuojamas vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio augimas lėtėjančiu tempu yra tikėtinas, prieaugis 2018–2020 m. atitinkamai sudarys 8,9, 7,5 ir 6,4 proc. [Projektuojamos vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio rodiklio projekcijos neatitrūksta nuo Lietuvos banko prognozuojamos perspektyvos, patenka į tvirtinimo atkarpas \(2 priedas\) ir yra tvirtinamos.](#)

²⁰ 2017-07-01 ir nuo 2018-05-01 padidintas darbo užmokestis sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojams (gydytojams ir slaugytojams), švietimo sektoriaus atstovams (mokytojams, mokslo darbuotojams, universiteto dėstytojams). Mažiausiai uždirbantiems pirminės sveikatos priežiūros gydytojams ir slaugytojams algos padidintos vidutiniškai apie 20 proc. Panašaus didėjimo sulaukė mokslininkai ir dėstytojai, kurių atlyginimai vidutiniškai augo 20 proc.

²¹ Darbo jėga 2018 m. I pusr., palyginti su 2017 m. I pusr., sumažėjo 0,7 proc., o nedarbo lygis 2018 m. II ketv., palyginti su 2017 m. II ketv., sumažėjo 1,1 proc. p. ir siekė 5,9 proc.

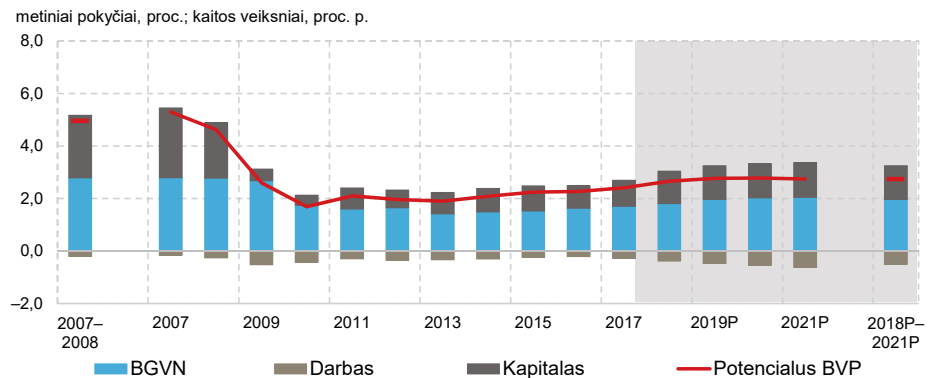
²² „Vyšninio voko“ iniciatyva ir nuo 2017 m. liepos mėn. įsigaliojęs reikalavimas už kvalifikuotą darbą mokėti didesnę nei minimalią mėnesinę algą.

²³ Laisvų darbo vietų skaičius 2018 m. I pusr., palyginti su 2017 m. I pusr., sumažėjo 2,9 proc.

2. 2021 M. REALAUS BENDROJO VIDAUS PRODUKTO PROJEKCIJOS

36. Lietuvos potencialaus BVP ir jo kaitos veiksnių įverčiai rodo, kad šalies ūkio 2018–2020 m. konvergencija į ES vidurkį nežymiai paspartėja. Dėl nepalankių demografinių tendencijų, mažesnių investicijų ir inovacijų stokos potencialaus BVP augimas, palyginti su laikotarpiu iki krizės, atsilieka beveik 1,8 karto. Dėl vėluojančių ir santykinai mažesnių produktyvių investicijų, palyginti su kaimyninėmis Baltijos šalimis, Lietuvos potencialaus BVP augimas atsilieka nuo pastarųjų. Pagal Europos Komisijos naujausias projekcijas, Lietuvos potencialaus BVP augimas 2016–2020 m. sieks 2,2 proc., kai Latvijoje – 3,3 proc., Estijoje – 2,4 proc. Siekiant išlaikyti Lietuvos konkurencingumą – būtinas tolimesnis produktyvių investicijų didinimas, perėjimas nuo pigia darbo jėga grindžiamo verslo modelio prie aukštą pridėtinę vertę generuojančio. Pagal fiskalinės institucijos taikomą potencialaus BVP vertinimo

18 pav. Potencialaus BVP augimas ir jo kaitos veiksniai

Šaltinis – fiskalinės institucijos skaičiavimai

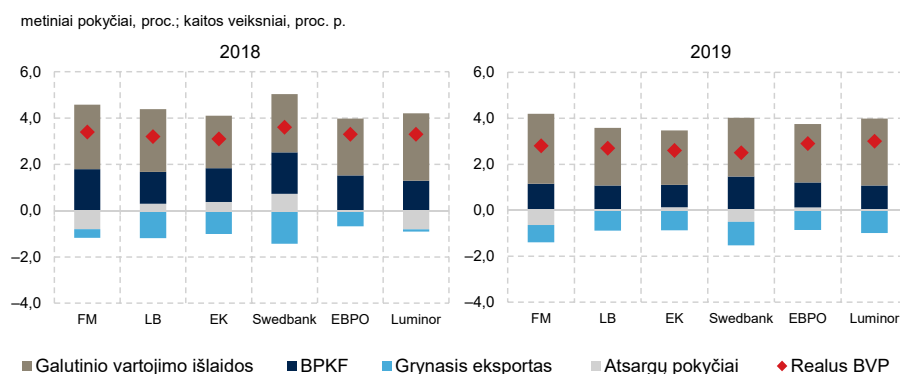
metodiką²⁴ 2018–2021 m. projektuojamas potencialus BVP vidutiniškai kasmet turėtų augti 2,7 proc. Išskiriant augimą lemiančius veiksnius, labiausiai, apie 2,0 proc. p., prisideda BGVN. Kapitalo įnašas, kuris yra glaudžiai susijęs su bendra investicijų raida, prisideda 1,3 proc. p. Stiprėjantį neigiamą poveikį (0,5 proc. p.) augimui daro darbo veiksnys. Jo kritimą 1,0 proc. p. lemia demografinė 15–74 m. amžiaus gyventojų ir 0,1 proc. p. vidutiniškai dirbtų valandų skaičiaus projekcijos. Neigiamą įtaką 0,6 proc. p. iš darbo užmokesčio augimo neskatinantis nedarbo lygis ir darbingo amžiaus gyventojų aktyvumo lygis. 2021 m. Finansų ministerija projektuoja, kad realaus BVP augimas sudarys 2,5 proc. Kadangi fiskalinės institucijos įvertintas 2021 m. potencialaus BVP augimas yra 2,7 proc. (18 pav.), Finansų ministerijos 2021 m. realaus BVP projekcija patenka į tvirtinimo atkarpą ir yra tvirtinama.

²⁴ LR valstybės kontrolės 2015-09-18 išvados Nr. Y-10-1 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ priedas, B intarpas.

3. KITŲ INSTITUCIJŲ PROJEKCIJŲ PALYGINIMAS

37. Institucijų, skelbiančių makroekonominės projekcijas, 2018 m. rudens realaus BVP projekcijos, palyginti su skelbtomis 2018 m. pavasarį, yra didinamos. Šio rodiklio nuosaikiausią 3,1 proc. augimą projektuoja EK, didžiausią 3,6 proc. augimą – „Swedbank“. Visos institucijos numato, kad 2018 m. didžiausią teigiamą poveikį realaus BVP augimui turės galutinio vartojimo išlaidos – nuo 2,3 iki 2,9 proc. p., o didžiausią neigiamą – 0,8 proc. p. atsargų pokyčiai. 2019 m. realaus BVP augimo projekcijos svyruoja apie 2,8 proc. (19 pav.).

19 pav. BVP komponentų įtaka realaus BVP augimui

Šaltinis – Europos Komisija, EBPO, Finansų ministerija, Lietuvos bankas, AB „Swedbank“, AB „Luminor“

38. Visos makroekonominės projekcijas skelbiančios institucijos peržiūri savo realaus BPKF ir užimtųjų skaičiaus 2019 m. projekcijas didėjimo kryptimi. Finansų ministerijos, EK, EBPO, Lietuvos banko, „Swedbank“ ir „Luminor“ komercinių bankų makroekonominių rodiklių 2018–2020 m. projekcijų palyginimas pateikiamas 3 lentelėje.

3 lentelė. Makroekonominių rodiklių projekcijų palyginimas, 2018–2020 m.

Rodikliai, pokytis per metus, proc.	Metai	Finansų ministerija	Lietuvos bankas	Europos Komisija	AB „Swedbank“	AB „Luminor“	EBPO
Paskelbimo data		2018-09-12	2018-06-25	2018-05-03	2018-08-30	2018-09-06	2018-06-21
BVP palyginamosiomis kainomis	2018	3,4	3,2	3,1*	3,6	3,3	3,3
	2019	2,8	2,7	2,6*	2,5	3,0	2,9
	2020	2,5	-	-	2,0	2,5	-
Privataus vartojimo išlaidos	2018	4,3	3,8	3,4	3,8	4,4	3,8
	2019	4,3	3,5	3,3	3,5	4,0	3,6
	2020	3,8	-	-	2,5	2,5	-
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	2018	9,0	6,9	7,3	9,0	6,5	7,6
	2019	5,5	5,2	4,7	7,0	5,0	5,2
	2020	4,9	-	-	5,0	4,0	-
Prekių ir paslaugų eksportas	2018	5,7	5,7	5,5	4,5	5,0	7,2
	2019	5,1	4,6	4,4	3,0	4,0	4,1

Rodikliai, pokytis per metus, proc.	Metai	Finansų ministerija	Lietuvos bankas	Europos Komisija	AB „Swedbank“	AB „Luminor“	EBPO
	2020	4,3	-	-	2,0	3,0	-
Prekių ir paslaugų importas	2018	6,0	6,9	6,5	6,0	5,0	7,8
	2019	5,8	5,4	5,2	4,0	5,0	4,9
	2020	5,3	-	-	3,0	3,0	-
Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal SVKI	2018	2,7	2,7	2,6*	2,7	2,8	2,8
	2019	2,5	2,2	2,3*	2,5	2,5	2,3
	2020	2,5	-	-	2,5	2,4	-
BVP defliatorius	2018	3,0	2,6	2,7	-	-	3,1
	2019	2,6	2,2	2,3	-	-	2,8
	2020	2,4	-	-	-	-	-
Nedarbo lygis, proc.	2018	6,3	6,7	6,8	6,4	6,6	6,6
	2019	5,9	6,6	6,7	6,5	6,2	6,2
	2020	5,9	-	-	6,6	5,9	-
Užimtųjų skaičius	2018	0,3	-0,1	-0,4	0,2	-	-
	2019	-0,3	-0,3	-0,4	-0,1	-	-
	2020	-0,4	-	-	0,0	-	-
Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis	2018	8,9	7,6	6,6	8,7	9,0	-
	2019	7,5	6,0	6,0	7,0	10,0	-
	2020	6,4	-	-	4,0	6,0	-

* skelbta 2018-07-12

Šaltinis – Finansų ministerija, Lietuvos bankas, Europos Komisija, EBPO, AB „Luminor“ ir AB „Swedbank“

EKONOMINĖS RAIDOS SCENARIJAUS VERTINIMO TEISINIS PAGRINDAS IR METODAI

39. Vykdydama Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytas biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas ir vadovaudamasi Valstybės kontrolės įstatymo 9 straipsnio 6 dalies 3 punktu, fiskalinė institucija per septynias darbo dienas nuo Finansų ministerijos parengto ERS viešo paskelbimo turi pateikti Seimui išvadą dėl jo tvirtinimo.
40. 2018–2021 m. ERS parengtas ir paskelbtas vadovaujantis Vyriausybės nutarimu patvirtintu Ekonominės raidos scenarijaus rengimo ir skelbimo tvarkos aprašu²⁵. Finansų ministerija 2018–2021 m. ERS projektą 2018-08-27 pirminiam derinimui pateikė fiskalinei institucijai. 2018-09-04 susitikime²⁶ pristatyta scenarijaus formavimo metodika, pagrindinės techninės prielaidos ir išoriniai rizikos veiksniai. Įvertinusi diskusijoje dalyvavusių institucijų pateiktas pastabas, Finansų ministerija 2018-09-05 fiskalinei institucijai pateikė patikslintą projektą, o 2018-09-12 savo tinklalapyje viešai paskelbė 2018–2021 m. ekonominės raidos scenarijų.
41. 2015 m. sausio 1 d. Lietuva įstojo į euro zoną. Vykstantys ekonominiai procesai Baltijos šalyse yra glaudžiai susiję ir konverguojantys euro zonos vidurkio link. Siekiant palyginamumo, atlikdama ekonominės raidos scenarijaus vertinimą, fiskalinė institucija įtraukė Latvijos, Estijos ir euro zonos rodiklius.
42. Fiskalinė institucija atliko 2018–2021 m. ekonominės raidos scenarijaus vertinimą. Jis atliktas naudojant viešai iki 2018-09-12 skelbiamus duomenis (jei nenurodyta kita data). Fiskalinė institucija, teikdama išvadą dėl scenarijaus tvirtinimo, vertina scenarijų, kuris apima einamuosius ir trejus būsimus metus. Lietuvos banko rengiamos ir fiskalinei institucijai teikiamos makroekonominių rodiklių projekcijos²⁷ apima einamuosius ir dvejus būsimus metus, todėl tvirtinimo atkarpos metodas²⁸ taikomas tokių rodiklių: BVP palyginamosiomis kainomis, BVP defliatoriaus, namų ūkių vartojimo išlaidų, vidutinio darbo užmokesčio ir užimtumo, pokyčių projekcijoms iki 2021 m. BVP palyginamosiomis kainomis pokyčio projekcijai 2021 m. suformuojama tvirtinimo atkarpa pagal fiskalinės institucijos apskaičiuotus Lietuvos potencialaus BVP įverčius. Fiskalinės institucijos naudojami ERS vertinimo ir tvirtinimo metodai plačiau išdėstyti 2015-03-31 išvados Nr. Y-4-1 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo“ priede.

²⁵ LR Vyriausybės 2016-04-13 nutarimas Nr. 369 „Dėl ekonominės raidos scenarijaus rengimo ir skelbimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

²⁶ Dalyvavo Lietuvos banko, LR ūkio ministerijos, LR finansų ministerijos, VŠĮ „Versli Lietuva“ ir fiskalinės institucijos atstovai.

²⁷ Eliminavus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

²⁸ Formuojant tvirtinimo atkarpas buvo naudojamos Lietuvos banko 2018-06-25 paskelbtos projekcijos, atsižvelgiant į vėlesnes įžvalgas.

PRIEDAI

Ataskaitos projektas
„Dėl ekonominės raidos
scenarijaus tvirtinimo“
1 priedas

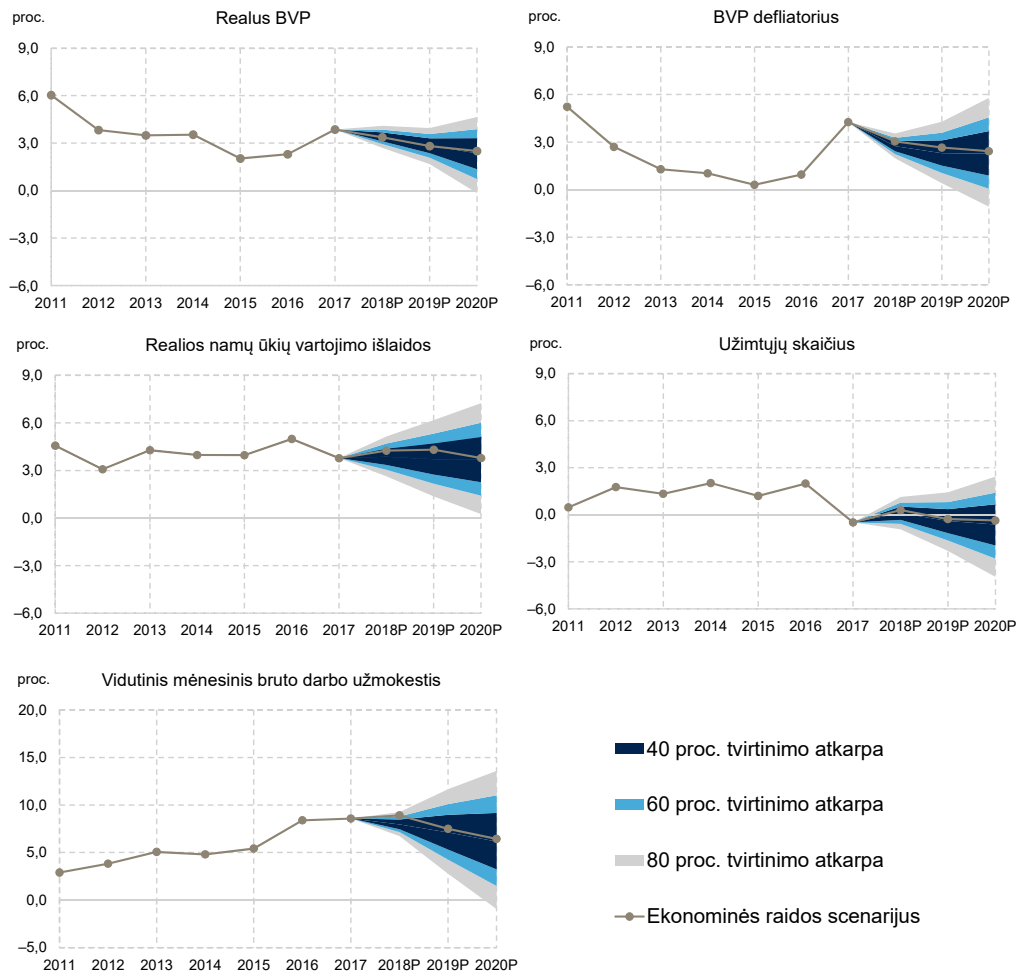
Santrumpos ir sąvokos

Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
-	Bedarbis	Nedirbantis 15–74 metų amžiaus asmuo, kuris aktyviai ieško darbo (per paskutines keturias savaites) ir per apibrėžtą laikotarpį (dvi savaites) gali pradėti dirbti.
BGVN	Bendras gamybos veiksmų našumas	-
BPKF	Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	Per tam tikrą laikotarpį gamintojų rezidentų įsigytas ilgalaikis turtas, atėmus pardavimus / perleidimus ir pridėjus tam tikrą nesukurto turto vertės padidėjimą dėl gamintojo arba institucinių vienetų gamybinės veiklos.
BVP	Bendras vidaus produktas	Ekonominės veiklos rodiklis, tam tikros ekonomikos visų pagamintų prekių ir paslaugų vertė, atėmus tarpinį vartojimą, pridėjus gaminiams ir importui taikomus grynuosius mokesčius per apibrėžtą laikotarpį. BVP galima skaidyti pagal produkcijos, išlaidų arba pajamų sudedamąsias dalis.
BVP defliatorius	Bendrojo vidaus produkto defliatorius	BVP, išreikštas to meto kainomis (nominalus BVP), padalytas iš BVP, išreikšto palyginamosiomis kainomis (realus BVP). Taip pat vadinamas numanomu BVP kainų defliatoriumi.
-	Bruto darbo užmokestis	Atlyginimas pinigais, apimantis tiesiogiai darbdavio darbuotojui mokamą pagrindinį darbo užmokestį ir papildomą uždarbį, įskaitant darbuotojo mokamas valstybinio socialinio draudimo įmokas ir gyventojų pajamų mokestį.
-	Darbo jėga	Užimti gyventojai ir bedarbiai.
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija	-
ECB	Europos Centrinis Bankas	-
EE	Estija	-
EK	Europos Komisija	-
ERS	Ekonominės raidos scenarijus	Finansų ministerijos parengtas ir viešai pavašarį ir rudenį skelbiamas vidutinio laikotarpio ekonominės raidos scenarijus.
-	Eksportas	Įstatymais reglamentuotas prekių ir paslaugų išvežimas iš valstybės į kitas valstybes.
ES	Europos Sąjunga	-
Eurostatas	Europos Sąjungos statistikos tarnyba	-
EZ	Euro zona	-
IFI	Fiskalinė institucija	Valstybės kontrolė, kaip nepriklausoma fiskalinė institucija, vadovaudamasi Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniu įstatymu, atlieka nustatytų fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną ir rengia, teikia Seimui ir įstatymų nustatyta tvarka viešai skelbia minėtame įstatyme nurodytas išvadas.
-	Ilgalaikis turtas	Sukurtas turtas, daugiau nei vienerius metus naudojamas gamybai. Tai yra fundamentalus gamybos veiksnys sudarant šalies potencialaus BVP augimo projekcijas
-	Importas	Įstatymais reglamentuotas prekių ir paslaugų įvežimas į valstybę iš kitų valstybių.
JK	Jungtinė Karalystė	-

Santrumpa	Terminas / Sąvoka	Apibrėžtis
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos	–
LT	Lietuva	
LV	Latvija	
MMA	Minimali mėnesinė alga	–
–	Namų ūkių vartojimo išlaidos	Namų ūkių išlaidų galutinėms prekėms ir paslaugoms įsigyti visuma. Nominalių namų ūkių vartojimo išlaidų pagrindu planuojamos valdžios sektoriaus pajamos gaunamos iš surenkamo pridėtinės vertės mokesčio.
–	Nedarbo lygis	Rodiklis, išreiškiamas bedarbių ir darbo jėgos santykiu.
–	Potencialus BVP	Tokia gamybos apimtis, kurią šalies ūkis gali pagaminti, kai visi gamybos veiksniai yra visiškai panaudojami, neskatinant darbo užmokesčio augimo.
–	Prekybos sąlygų efektas	Eksperto kainų rodiklio ir importo kainų rodiklio santykis.
–	Realaus BVP atotrūkis nuo potencialaus BVP	Rodiklis, parodantis skirtumą tarp realaus ir potencialaus BVP, išreikštą procentais potencialaus BVP.
SVKI	Suderintas vartotojų kainų indeksas	Vartotojų kainų indeksas, apskaičiuojamas pagal ES mastu suderintą metodiką. SVKI gali būti suprantamas kaip rodiklis, parodantis pinigų sumą, kurią vidutinis vartotojas išleistų ataskaitiniais metais pirkdamas tą patį kiekį tų pačių prekių ir paslaugų, už kurį baziniais metais būtų sumokėjęs 100 piniginių vienetų.
TVF	Tarptautinis valiutos fondas	–
–	Užimti gyventojai	15 metų ir vyresni nuolatiniai Lietuvos gyventojai, dirbantys bet kokią darbą, gaunantys už jį darbo užmokestį pinigais ar išmoką natūra arba turintys pajamų ar pelno. Atkreiptinas dėmesys, jog užimtumas projektuojamas pagal gyventojų užimtumo statistinį tyrimą, apklaustieji ne būtinai gali dirbti oficialiai, taip pat dėl aukšto statistinio vieneto neatsakymo lygio užimtųjų skaičius gali neatspindėti tikrojo šalies užimtumo.
VS	Valdžios sektorius	–
VSDF	Valstybinio socialinio draudimo fondas	–
–	Vienetinės darbo sąnaudos	Vidutinės darbo sąnaudos, panaudotos vieno produkcijos vieneto gamybai. Šis rodiklis parodo šalyje pagamintos produkcijos, teikiamų paslaugų gebėjimą konkuruoti kainomis.

Tvirtinimo atkarpos

1 pav. Rodiklių tvirtinimo atkarpos

Šaltinis – fiskalinės institucijos skaičiavimai

NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽŪSTAMI

